

Asia: VN/22730/2023

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023-2027 annetun asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2023-2027 annetun asetuksen muuttamisesta.

Vihreän kehityksen ohjelmaan kuuluva 55-valmiuspaketti sisältää merkittäviä muutoksia myös kuntasektorin energiankäyttöä koskeviin velvoitteisiin. Tavoitteena olevan 55 prosentin päästövähennämisen saavuttaminen vuoteen 1990 verrattuna edellyttää teknologianeutraalin ja markkinaehtoisuuden etenemisen lisäksi kannustimia, kuten informaatio-ohjaus ja taloudellinen tuki. Valtiontalouden vaikean tilanteen takia energiasiirtymän julkisten kannustimien kustannustehokkuus ja kustannusneutraalius ovat kuitenkin entistä tärkeämpiä.

Kuntaliitto muistuttaa yleisesti, että energiatehokkuutta ja uusiutuvan energian käyttöä edistämään tarkoitettun julkisen tuen määrää ja kohdentamista koskevat muutokset eivät saa vaikeuttaa energiasiirtymän toteuttamista kunnissa. Huolellinen vaikutusten arviointi on tarpeen, jottei muutoksilla aiheuteta haitallisia sivuvaikutuksia esimerkiksi päivitetyn energiatehokkuusdirektiivin kansalliselle toimeenpanolle.

Energiatehokkuussopimus on ollut jo vuodesta 2008 suomalainen menestystarina toimeenpanna energiapalveludirektiivin ja sen seuraajan, energiatehokkuusdirektiivin, velvoitteet kansallisesti vapaaehtoiselta pohjalta. Vastaavasti Suomi on voinut väliraporteissa osoittaa EU:n komissiolle vapaaehtoisuuteen perustuvan toimeenpanon olevan tuloksellista ja kustannustehokasta.

Kunta-alan energiatehokkuussopimus (KETS) on yksi energiatehokkuussopimusperheen jäsenistä. KETSin nykyinen kattavuus (1.9.2023) on asukasluvulla mitattuna 82 % (tavoite 75 %). KETS-kuntien

osuus kuntien vuotuisista energiakustannuksista on ollut noin 4/5. KETS-kuntien asukasluvun ja energiakustannusten osuuden perusteella voi helposti päätellä suurimman osan kuntien energiankäytöstä olevan nykyään energiatehokkuussopimustoiminnan piirissä. Kuntien energiankäytöstä yli puolet on peräisin lämmityksestä, kolmasosa sähköstä ja noin 10 % liikenteestä.

Vuosina 2017-2021 KETS-kunnissa tehtiin yhteensä 2 975 energiatehokkuustoimenpidettä ja 57,3 M€ edestä energiatehokkuutta ja uusiutuvan energian käyttöä lisääviä investointeja. Saavutetusta energiansäästöstä (271,5 GWh/vuosi) yli puolet oli peräisin rakennuksiin kohdistuvista käyttöteknisistä toimenpiteistä ja investoinneista. Investoinneilla on saatu aikaan noin 85 % säästöistä loppujen ollessa käyttötekniisiä toimenpiteitä, kuten huolto- ja korjaustoimia ja säätöjä. Jos kuntien energiasiirtymää halutaan vauhdittaa, toimenpiteet kannattaa kohdistaa etenkin rakennusten energiatehokkuutta ja uusiutuvan energian käyttöä lisääviin investointeihin.

Nykyinen, vuonna 2017 alkanut energiatehokkuussopimuskausi päättyy vuonna 2025. Jos KETS saa jatkoa myös vuoden 2025 jälkeen, jokaisen kunnan on tälläkin kertaa liityttävä siihen erikseen, yleensä valtuuston päätöksellä. KETS tuo kunnille hallinnollista lisätyötä seurannan ja raportoinnin vuoksi, mutta KETSiin liittymisen konkreettisena rahallisena hyötynä on ollut mahdollisuus saada investointeihin energiatukea. Energiatuki onkin ollut ainoa taloudellinen kannustin markkinoida energiatehokkuussopimuksia. Jos se käytännössä poistuu energiatuen lisärajausten ja budjettileikkausten takia, kiinnostus energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian edistämiseen toki säilyy kunnissa, mutta energiatehokkuussopimukseen liittymisen mielekkyys saatetaan hallinnollisen lisätaakan takia asettaa kyseenalaiseksi.

Energiatuki ja -avustukset ovat olleet valtiontalouden näkökulmasta ilmeisen kustannusneutraali tapa edistää energiasiirtymää, jos kriteerinä käytetään energiatuen määrää (tavanomaista tekniikkaa edustavassa investoinnissa 20 %) ja tuettavan investoinnin verotuottoja (ALV 24 %). Arvonlisäverontuoton lisäksi hyötynä ovat tuloverot ja muut taloudellisen toimeliaisuuden kasvun hyödyt. Energiatuki on siten ollut valtille kustannustehokas keino edistää vaikuttavien energiatehokkuustoimien sisällyttämistä rakennusten peruskorjauksiin. Kuntaliitto suosittelee huolellista ja kattavaa vaikutusten arviointia energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian tukien muutosvalmisteluissa. Erityisen tärkeää on tarkastella investoinnin energiatuen määrän ja investoinnin verotuottojen ja muiden hyötyjen kansallista nettovaikutusta ja päättää vasta kyseisen vaikutusarvion perusteella energiatuen käytön rajauksista ja tuen riittävän suuresta vuotuisesta määrästä (myöntövaltuus).

Jos energiatuen määrää lasketaan ja myöntämisedellytyksiä tiukennetaan liikaa esimerkiksi rajaamalla rakennukset pois tuen piiristä, pilataan samalla kuntien energiatehokkuussopimustoiminnan mahdollisuuksia siirryttäessä mahdollisesti uudelle energiatehokkuussopimuskaudelle vuoden 2026 alusta. Asetusluonnoksen perusteluosassa mainitaan taloteknisten investointien jäävän mahdollisesti kokonaan tai osittain energiatuen ulkopuolelle. Tällöin rajattaisiin energiatuen ulkopuolelle suurin osa kuntien energiansäästöpotentiaalista. Lisäksi rakennusala uhkaavan rajun taantumana vuoksi energiatuen poistaminen rakennuksilta osuisi erityisen huonoon ajankohtaan.

Energiatehokkuussopimukseen pohjautuva energiatehokkuusdirektiivin kansallinen toimeenpano edellyttää riittävää kannustavuutta, jotta kattavuustavoite saavutetaan liittyneiden riittävällä määrällä ja riittäviä tuloksia puolestaan liittyneiden toteuttamalla ja vuosittain raportoimilla energiansäästöillä. Energiatehokkuussopimuksille on tietyvästi kaavailtu suurta merkitystä päivitetyn energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanokeinona myös kuntasektorilla. Jos

vapaaehtoinen järjestelmä ei laimean suosion takia toimisi, toimeenpanovaihtoehdoksi jäisi kaikin puolin ei-toivottava tiukkenevan lainsäädännön ja muiden pakkokeinojen tie.

Kuntaliitto esittää, että myös ryhmäpoikkeusasetuksen 38a artikla viedään energiatukiasetukseen ja että rakennusten energiatehokkuustoimet säilyvät nykyisin voimassa olevilla rajauksilla energiatuen piirissä.

Peltola Vesa
Suomen Kuntaliitto ry.